

Inventaris van het archief van de Brugse tuchthuizen

INLEIDING

De grondige geschiedenis van het Brugse gevangeniswezen is nog te schrijven. Dit omvatte naast de eigenlijke gevangenisinstellingen, nl. het Steen en de Donkere Kamer, in de 17e en 18e eeuw ook de tuchthuizen, nl. het Rasphuis en het Spinhuis. Het is van het archief van deze laatste, bewaard in het Stadsarchief te Brugge, dat hier een inventaris gegeven wordt, in de hoop dat hiermee een bijdrage geleverd wordt tot het vullen van de genoemde leemte¹.

Lange tijd werd de hechtenis slechts toegepast als een voorlopige maatregel in afwachting van de veroordeling tot straffen van andere aard, vnl. de lijfstraf. Toen ze echter vanaf de 2e helft van de 16e eeuw tot een werkelijke straf evolueerde, ging men ze eerst toepassen ter repressie van de bedelarij en de landloperij. De tuchthuizen die daartoe werden opgericht

1. Het gevangeniswezen is beknopt behandeld in : A. DUCLOS, *Bruges. Histoire et Souvenirs*, Brugge, 1910, blz. 117-120 ; P. ALLOSSERY, *De oudste giften en fondatiën ten bate der arme gevangenen te Brugge (ca. 1300-1500)*, in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis Société d'Emulation te Brugge*, dl. LXXIX (1936), blz. 67-71 ; een vulgariserend overzicht van J. DE SMET, *La prison brugeoise*, in *Journal de Bruges*, 28-5-1949, blz. 2, kol. 1-2-3. Over de Brugse tuchthuizen afzonderlijk werd niets gepubliceerd. Ze werden wel bestudeerd in een licentiaatsverhandeling : F. COEN, *Het Rasp- en Spinhuis te Brugge vanaf hun ontstaan tot aan hun afschaffing (17e-18e eeuw)*, Onuitgeg. licentiaatsverhandeling, R.U.G., 1965-66.

in West-Europa liggen aan de basis van de moderne verbeteringsprincipes. Valide bedelaars, jeugdige leeglopers en ontuchtige vrouwen werden er tot een betere levenswandel aangezet door opsluiting, 's nachts in afzonderlijke cellen, en overdag met gemeenschappelijke handenarbeid 1 bis.

Het prototype was het tuchthuis van Amsterdam, opgericht in 1595. In de Zuidelijke Nederlanden waren reeds tuchthuizen geopend in Brussel en Antwerpen, toen de Staten van Vlaanderen in 1627 beslisten drie tuchthuizen op te richten, respectievelijk te Gent, Brugge en Ieper; het Brugse Vrije zou in elk van deze huizen personen mogen plaatsen. Te Gent werd dit besluit al dadelijk uitgevoerd², maar Brugge vond de 15.000 gulden die het daartoe van de Staten ontving, onvoldoende, zodat het in 1631 besliste met de bouw nog te wachten³. Toen reeds had men daartoe het «Pand» van de stad bestemd, waar men eertijds tijdens de meifoor een sieradenmarkt hield, en dat zijn naam gaf aan het Pandreijtje. Het heeft tot 1671 geduurd vooraleer men op die plaats de eerste

1-bis. L. STROOBANT, *Le Rasphuys de Gand*, in *Annales de la Société d'Histoire et d'Archéologie de Gand*, dl. III (1898), blz. 191-307; A. HALLEMA, *Het Antwerpsche Tuchthuis, een Hollandsche navolging. Een bijdrage tot de geschiedenis van het gevangeniswezen te Antwerpen in de 17e eeuw*, in *Antwerpsch Archievenblad*, 1931, 6e jg. blz. 3-26; ID., *Geschiedenis van het gevangeniswezen in Nederland, 's Gravenhage*, 1958. ID., *De gevangenisarbeid in concurrentie met het particuliere bedrijfsleven en de strijd om het Amsterdamsche tuchthuismonopolie ten tijde der Republiek. Het Rayon Amsterdam-Leiden-Rotterdam. Tevens een bijdrage tot de geschiedenis der hardhoutbewerking en der bereiding van verfstoffen in de zeventiende en achttiende eeuw*, in *Economisch-historisch Jaarboek. Bijdragen tot de economische geschiedenis van Nederland*, 1935, dl. XIX, blz. 114-201; ID., *Wie er in de 17e eeuw in het tuchthuis kwamen?*, in *Tijdschrift voor strafrecht*, dl. XXXVIII (1928), blz. 222-245.

2. L. STROOBANT, *a.w.*, blz. 191-197 en blz. 249-253.

3. Zie nr. 5 van deze inventaris, en S(tads-)A(rchief) B(rugge), *Stadsrekeningen, 1630-1631*, f° 59.

steen legde van het tuchthuis of «rasphuis»⁴.

Het voltooide gebouw werd, naast zijn eigenlijke bestemming, ook gebruikt als werkelijke gevangenis nadat in 1689 het Steen was afgebrand. Was dit aanvankelijk slechts ten voorlopigen titel⁵, dan werd naderhand die situatie bestendigd, in zoverre dat daar de gemeentelijke gevangenis gevestigd bleef, die — mits verbouwingen in de 19e eeuw — uitgroeide tot de huidige rijksgevangenis.

Deze situatie van vereniging van tuchthuis en gevangenis in een gebouw, dat slechts voor één van beide bestemd was, leidde uiteraard tot spanningen⁶, en bracht uiteindelijk een verhuizing van het tuchthuis mee. Het werd ondergebracht in een oud klooster van de zusters Penitentinnen, in de Jeruzalemstraat⁷. In 1728 werd dan, wegens de te zware financiële last voor de stad, het tuchthuis «gesupprimeerd», wat inhield dat deze er geen onkosten meer

4. SAB., *Ferie van de tresorie*, 13 jan. 1671 ; nr. 76 van deze inventaris maakt melding van de aankoop in 1665 van het huis «het meuleken» in de Boeveriestraat voor het inrichten van een tuchthuis, maar dit werd dan toch niet geschikt bevonden.

De naam «rasphuis», naar het voorbeeld van de gelijkaardige reeds bestaande huizen, is afgeleid van een bezigheid van de gedetineerden, die bestond in het raspen van «brazielhout» tot het bekomen van verfstof voor laken : zie P. ALLOSSERY, *a.w.*, blz. 70, (14) ; nr. 60 van deze inventaris, f° 7 ; zie verder, blz. 4.

5. Zie nrs. 6 en 23 van deze inventaris.

6. Zie bv. nr. 23 van deze inventaris.

7. In elk geval na 1703 : A. DUCLOS, *a.w.*, blz. 558, die daarvoor blijkbaar steunt op het handschrift van J.P. VAN MALE, *Beschrijvinghe vanden oorsprongh voortgangh ende tegenwoordighe staat vande stadt van Brugghe*, Tweeden boeck, derde deel, f° 112 (in het exemplaar van de Stadsbibliotheek te Brugge) ; ook vermeld in nr. 7 van deze inventaris.

voor zou doen⁸.

Maar in 1737 werd voor dit financiële probleem een oplossing gevonden door het overschot van de inkomsten van de verenigde hospitalen van de H. Maria Magdalena en van Nazareth ter beschikking te stellen van het tuchthuis. Er werd geargumenteed dat de leprozen en arme passanten, waarvoor deze hospitalen respektievelijk van oudsher de zorg droegen, sterk in aantal gedaald waren, zodat de activiteiten en mede de uitgaven er fel verminderd waren. Het tuchthuis werd dan ook, bij dekreet van de goevernante, heropgericht binnen deze hospitalen, waartoe een nieuwe vleugel moest opgetrokken worden bij de bestaande gebouwen in de Nieuwe Gentweg⁹.

Ondertussen was, in 1717, besloten tot het oprichten van een «spinhuis»¹⁰. Tevoren waren de losbandige vrouwen ondergebracht in een vleugel van het rasphuis. Nu konden ze een eigen huis betrekken, door een vrome juffrouw met dit doel aan de stad geschonken, dat gelegen was in de Hooistraat¹¹. Ook

8. Zie nr. 58 van deze inventaris ; SAB., *Register der secrete resolutiën 1725-1730*, 21 juli 1728.

9. Zie o.m. nrs. 7 en 36 van deze inventaris ; SAB., *Register der secrete resolutiën 1736-1740*, 9 dec. 1737 ; A. DUCLOS, *a.w.*, blz. 117 en 575, beweert dat er reeds in 1589 een verbeteringshuis voor mannen bij deze hospitalen zou zijn gevoegd. Op welke bron hij daarvoor steunt is niet duidelijk. De akte van vereniging van de hospitalen van 10 feb. 1589, SAB., *Wittenboeck cotte E*, f° 150, maakt daar geen melding van ; bovendien is dit bestaan vóór enige andere dergelijke instelling in onze streken wel erg onwaarschijnlijk !

10. Zo geheten — naar analogie met de naam rasphuis — naar een van de bezigheden van de gedetineerde vrouwen, nl. het spinnen ; zie verder, blz. 4 ; andere benamingen waren «vrouwen rasphuis» en «deugdenhuis» ; SAB., *Register der secrete resolutiën 1714-1720*, 25 nov. 1717 ; nr. 135 van deze inventaris.

11. SAB., *Eersten Bruynen Boeck*, f° 234-236 v° ; zie nr. 135 van deze inventaris.

hier werden in 1737 en volgende jaren vergrotingswerken gedaan¹². Dit zou trouwens in 1769 nog eens nodig blijken¹³.

De problemen in het mannentuchthuis waren door de regeling van 1737 toch niet van de baan. De bestuurders van het Magdalena-hospitaal waren blijkbaar niet gelukkig met de aanspraak van het tuchthuis op het overschot van hun inkomsten, en gedroegen zich dan ook vrij onwillig t.o.v. het tuchthuis. Een nieuwe regeling van 1741, die de bestuurders van het tuchthuis inspraak bezorgde in het beheer van de goederen van het hospitaal, had evenmin het gewenste resultaat. Na jarenlange moeilijkheden werd uiteindelijk in 1752 door de keizerin een nieuw reglement uitgevaardigd, dat de Magdalena- en Nazarethhospitalen volledig met het mannentuchthuis verenigde, d.w.z. onder één directie plaatste en hun goederen gemeenschappelijk maakte¹⁴.

Vanaf 1773 echter, toen in Gent een provinciaal verbeteringshuis was gebouwd, werden te Brugge de «onverbeterlijken» veroordeeld om aldaar te worden gedetineerd¹⁵. Daarnaast bleef het rasphuis te Brugge bestaan, tot het door het Frans bestuur in 1797 werd opgeheven, zoals het spinhuis op 8 aug. 1796¹⁶.

Inzake het beheer, het personeel, en de dagelijkse

12. Zie nr. 211 van deze inventaris.

13. Zie nr. 212 van deze inventaris.

14. Zie vooral nrs. 31, 33, 36, 91 en 95 van deze inventaris. Het reglement van 24 jan. 1752 is vervat in nr. 37 van deze inventaris, en is uitgegeven in L. GILLIODTS VAN SEVEREN, *Coutume de la ville de Bruges*, dl. II, Brussel, 1875, blz. 749, en in de *Placcaert-boecken van Vlaanderen*, dl. V, Gent, 1763, blz. 48-52.

15. L. STROOBANT, *a.w.*, blz. 220, 269 en passim; nrs. 115 e.v. en 220 e.v. van deze inventaris.

16. A. DUCLOS, *a.w.*, blz. 576, en J. DE SMET, *a.w.*; zie nr. 171 van deze inventaris.

gang van zaken in het tuchthuis valt heel wat te leren uit het in bijlage gepubliceerde stuk. De stads-magistraat, als oppervoogden, stelde drie (later meer) voogden of directeurs aan om het beheer van het rasphuis waar te nemen, waartoe deze in den beginne wekelijks en later om de 14 dagen vergaderden. Het dagelijks bestuur, vooral bestaande in het toezicht over de gedetineerden en hun werk, het aankopen van voedsel en andere benodigdheden, en de verkoop van de geproduceerde stukken, werd toevertrouwd aan een meester of vader of concierge. .

Deze werd bijgestaan door minstens één knecht. Ook werden een dokter en een chirurgijn ter beschikking gesteld, alsmede een politiemeester van de stad voor de overbrenging van de veroordeelden¹⁷. De vereniging met de Magdalena- en Nazarethhospitalen in 1752 bracht uiteraard een nieuwe taakverdeling. Voortaan werden vier gemeenschappelijke voogden aangesteld, waarvan twee zich blijkbaar vooral met de hospitalen en de twee andere met het tuchthuis inlieten. De meester was dezelfde voor de drie instellingen, en werd bijgestaan door de broeders voor de bewaking van de gedetineerden en het toezicht op hun werkzaamheden, en door de zusters voor het bereiden van het voedsel en ander huishoudelijk werk ; ook hadden ze verder te zorgen voor de zieken en arme passanten¹⁸.

Het spinhuis had van bij zijn stichting dezelfde voogden als het rasphuis. Lange tijd had het echter afzonderlijk personeel : een goevernante of concierge, een knecht, terwijl ook een dokter, een chirurgijn en een «schoolvrouw» ter beschikking gesteld werden.

17. Zie bijlage, blz. 17-18, nrs. 10, 15-42, 48-62, e.a. van deze inventaris.

18. Zie noot 14, reglement 1752.

Vanaf de jaren 1780 wordt het dagelijks bestuur nochtans waargenomen door de meester van de verenigde Magdalena- en Nazareth- hospitalen en man- nentuchthuis, die dan ook de «meester van de beide correctiehuizen» genoemd wordt. Dit wijst echter niet op een volledige versmelting met deze instellingen, aangezien de inkomsten en uitgaven van het spin- huis verder afzonderlijk in rekening werden ge- bracht¹⁹.

De werkzaamheden van de gedetineerden in het mannentuchthuis bestonden vooral uit het weven van linnen en wollen stoffen. Het raspen en malen van «verwershout»²⁰, werd opgelegd aan de mannen die zwaardere arbeid aankonden²¹. In het spinhuis hiel- den de vrouwen zich vooral bezig met kantwerk, maar ook met breien, spinnen²² en naaien²³. Met deze arbeid voorzagen de tuchtelingen gedeeltelijk in de inkomsten van het huis, en met wat ze meer pro- duceerden dan vereist werd voor hen een uitgangs- spaarpot aangelegd²⁴.

Het archief van de Brugse tuchthuizen is niet vol- ledig bewaard gebleven²⁵. Anderzijds is het duidelijk dat hetgeen in deze inventaris is opgenomen, niet allemaal van deze instellingen zelf afkomstig is. Ver- schillende stukken moeten bij de ordening van het Brugse stadsarchief in de 19e eeuw uit andere verza- melingen zijn bijeengebracht. Denken we maar aan

19. Zie nrs. 138, 141-171, 198 en 225 van deze inventaris.

20. Zie noot 4.

21. Zie nrs. 29 en 48-64 van deze inventaris.

22. Zie noot 10.

23. Zie nrs. 141-171 en 215-216 van deze inventaris.

24. Zie nr. 29 van deze inventaris, en L. STROOBANT, *a.w.*, blz. 193.

25. Vergelijk het archief van het spinhuis met nr. 140 van deze inventaris.

brieven ingekomen bij de magistraat of bij de thesaurie. En hoe is het anders te verklaren dat van de rekeningen zowel het origineel als het dubbel in dezelfde verzameling worden aangetroffen? Het is nochtans tegenwoordig vrijwel onmogelijk deze stukken volgens het herkomstbeginsel te herklasseren, vooral omdat het hele stadsarchief op die manier werd geordend.

Wijzen wij er tenslotte op dat de gebruiker van deze inventaris niet uit het oog mag verliezen dat hij voor de studie van het mannentuchthuis vanaf zijn vestiging bij het Magdalena-hospitaal en vooral vanaf zijn vereniging ermee in 1752, ook het archief van dit hospitaal op het Brugse stadsarchief en vooral in de C.O.O. te Brugge moet raadplegen. De stukken die van die periode af het geheel van de verenigde instellingen betreffen of organisch tot hun archief behoren zijn in deze inventaris uiteraard niet opgenomen.

A. VANDEWALLE

INVENTARIS

I. RASPHUIS

A. Beheer in het algemeen

a/ Stedelijke ordonnanties

1. Ordonnantie van de stadsmagistraat nopens de vagebonden, lediggangers en bedelaars, 1660.	1 katern
2. Idem, 1679.	1 stuk
3. Idem, 1694.	4 stukken ²⁶
4. Idem, 1740.	9 stukken ²⁷

26. Het zelfde stuk in 4-dubbel.

27. Opeenvolgende genummerde losse bladen.

b/ Oprichting en verbouwing

5. Stukken betreffende het besluit door de Staten van Vlaanderen om drie tuchthuizen op te richten, 1626-1631. 1 dossier
6. Rekwest van de magistraat van Brugge en van het Brugse Vrije tot wederopbouw van de afgebrande gevangenis ; geapostilleerd, 1690. 1 stuk
7. Stukken betreffende de heroprichting van het mannentuchthuis, 1734-1737. 1 bundel
- 7-bis. Stukken betreffende de oprichting van het mannentuchthuis binnen de Magdalena- en Nazarethhospitalen, 1737-1740 ^{27bis} 1 band
8. Schatting door de overziender van de stadswerken gemaakt voor het bouwen van een kapel in het rasphuis, 1739 ; geapostilleerd. 1 stuk
9. Kostenraming voor het optrekken van een dak op het tuchthuis, 1740. 1 stuk
10. Concept van een brief van de schepenen nopens de bouw en het beheer van het tuchthuis, 1740. 1 stuk
11. Uittreksel uit het resolutieboek van de schepenen betreffende de toelating aan de voogden van het tuchthuis om verbeteringswerken aan hun gebouwen te ondernemen, 1741 ; gelijktijdig authentiek afschrift. 1 stuk

c/ Interne organisatie en personeel

12. Voorschrift van de schepenen voor het beheer van het tuchthuis door zijn voogden, 1672. 1 stuk
13. Idem ; authentiek afschrift. 1 katern
14. Idem ; afschrift. 1 katern
15. Rekwest van de voogden van het tuchthuis aan de magistraat om maatregelen te mogen treffen tegen politiemeesters die hun plicht niet doen i.v.m. het aanhouden van bedelaars, 1672 ; geapostilleerd. 1 stuk
16. Uittreksel uit het resolutieboek van burgemeester en schepenen betreffende de jaarlijkse vergoeding van de bestuurders van het tuchthuis, 1672 ; authentiek afschrift. 1 stuk

27-bis. Verzameld door A. Van Huerne de Schiervelde, toenmalig lid van de stadsmagistraat.

17. Provisioneel reglement voor de tuchtelingen, gemaakt door de voogden, 1673.	1 stuk
18. Uittreksel uit het resolutieboek van burgemeester en schepenen betreffende de betaling van de bestuurders van het tuchthuis, 1678 ; authentiek afschrift.	1 stuk
19. Adviezen van de bestuurders van armenkamer en tuchthuis aan de gecommitteerden ter thesaurie over verschillende punten i.v.m. het beheer, ongedateerd (ca. 1680 ?).	1 katern
20. Attest ten voordele van politiemeester Ch. Shebbrecht van het tuchthuis en zijn assistent H. de Smit i.v.m. de gebeurtenissen bij het ophalen van een persoon, 1685.	1 stuk
21. Overeenkomst tussen de directeurs van het rasphuis en de paters predikheren te Brugge betreffende het opdragen van de zondagsmis in het rasphuis, 1686.	1 stuk
22. Uittreksel uit het resolutieboek van de stadsmagistraat betreffende de betaling van de bestuurders van het tuchthuis, 1686 ; gelijktijdig authentiek afschrift.	1 stuk
23. Stukken betreffende een proces tussen de stad voor de concierge van het tuchthuis, en de cipier van de gevangenis, aangaande de bevoegdheid van beiden in het tuchthuis voorlopig ook dienende als gevangenis, 1700.	1 dossier
24. Rekwes van Ch. F. Legillon aan de stadsmagistraat om ontslagen te worden als voogd en boekhouder van het rasphuis en het spinhuis, 1718.	1 stuk
25. Reglement van het tuchthuis van Gent, 1714 ; afschrift.	1 katern
26. Ontwerp van reglement voor het tuchthuis, 1719 ; geapostilleerd.	1 katern
27. Besluiten van de voogden aangaande het personeel van het rasphuis en het spinhuis, 1727 en 1736.	1 stuk
28. Brief van de stadsmagistraat aan de magistraat van Amsterdam en Middelburg, vragende verzending van de ordonnanties en reglementen voor hun tuchthuizen, 1737 ; afschrift.	1 stuk
29. Project van reglement voor de voogden van het rasphuis, 1739 ; geapostilleerd.	1 katern

30. Project van reglement voor de meester en de gedetineerden van het mannentuchthuis, 1739 ; geapostilleerd. 1 katern
31. Stukken betreffende een betwisting tussen de voogden van het mannentuchthuis en die van het Magdalena-hospitaal omtrent de levering van voedsel voor de tuchtelingen door deze laatsten, 1738-1739. 1 bundel
32. Rekwest van geburen van B. van Dycke, toezierder van het rasphuis, aan de schepenen om maatregelen tegen zijn wangedrag, 1739. 1 stuk
33. Stukken betreffende de gedeeltelijke versmelting van het beheer van de hospitalen van de H. Maria Magdalena en van Nazareth en van het mannentuchthuis, 1740-1741. 1 bundel
34. Uittreksel uit het resolutieboek van burgemeester en schepenen betreffende hun besluiten aangaande de voogden en de rekening, 1749 ; authentiek afschrift. 1 stuk
35. Bedenkingen over verschillende punten betreffende het beheer van het Magdalena-hospitaal en het mannentuchthuis, ongedateerd (ca. 1750 ?). 1 stuk
36. Stukken betreffende een proces voor de Raad van Vlaanderen tussen de voogden van het tuchthuis en die van het Magdalena-hospitaal, over hun financiële overeenkomsten i.v.m. het onderhoud van de tuchtelingen, 1750-1751. 1 bundel
37. Stukken betreffende de benoeming van de nieuwe directeurs en het nieuwe interne reglement van de Magdalena- en Nazareth-hospitalen en het mannentuchthuis, die nu verenigd zijn, 1751-1752. 1 dossier
38. Memorie aan de magistraat i.v.m. verhoging van de vergoedingen voor het personeel ; geapostilleerd, 1752. 1 stuk
39. Brief vanwege de directeurs van het mannentuchthuis waarin ze twee personen voorstellen waaruit kan gekozen worden ter vervanging van een ontslagnemende directeur, 1758. 1 stuk
40. Brief van de voogden van het mannentuchthuis aan de magistraat waarin ze vier personen

- voorstellen waaruit kan gekozen worden ter vervanging van twee voogden, (1760 ?). 1 stuk
41. Rekwest van de directeurs van de verenigde Magdalena- en Nazareth-hospitalen en van het mannentuchthuis aan de stadsmagistraat, betreffende een geschil met het ambacht van de wolwevers over de in het tuchthuis geproduceerde wollen stoffen, 1763 ; geapostilleerd. 1 stuk
42. Reglement van voeding en van straffen in het mannentuchthuis, (1780 ?). 1 stuk

d/ Diverse stukken

43. Staat van de goederen bevonden in het mannentuchthuis, 1682. 1 katern
44. Brief van J. Gerrebrant aan pensionaris H. van Susteren over de aankoop van brazielhout, 1717. 1 stuk
45. Verslag van de visitatie gedaan door een voogd van het mannentuchthuis op de hofsteden van het Magdalena-hospitaal, 1749. 1 stuk
46. Bedenkingen van de directeurs van het mannentuchthuis nopens het uitdelen van de «tekens» aan de stadsbedelaars, (1780 ?). 1 katern
47. Omslag met inhoudstafel van al de stukken die erin bewaard werden, ongedateerd²⁸. 1 stuk

B. Financieel beheer

a/ Gewone rekeningen

- 48-62. Rekeningen van ontvangsten en uitgaven voor het rasphuis, 1716-1751²⁹. 7 banden en 8 katernen

28. De daarop vernoemde stukken zijn van 1672 tot 1794 ; ze werden niet in deze omslag herenigd, omdat niet alle konden teruggevonden worden, en omdat wegens het ontbreken van enig verband tussen deze stukken de reden van hun vereniging niet duidelijk is. De teruggevonden stukken dragen in deze inventaris de nrs. 1, 2, 3, 4, 12, 16, 18, 25, 138.

29. Vanaf 1752 zijn er geen afzonderlijke rekeningen meer, maar zijn ze opgenomen in de rekeningen van de verenigde instellingen Magdalena- en Nazareth-hospitalen en tuchthuis. Zie SAB., verzameling «*hospice Madeleine*».

48. 1 okt. 1716 - 30 nov. 1717 (10 dec. 1717), Ch.F.
Legillon^{30,31}.
49. 30 nov. 1717 - 31 okt. 1718 (niet afgehoord), Ch.F.
Legillon.
50. 31 okt. 1718 - 31 okt. 1719 (17 april 1720), P. van
Overloope.
51. 31 okt. 1719 - 31 okt. 1720 (20 maart 1721), P. van
Overloope.
52. 31 okt. 1720 - 31 okt. 1721 (12 juni 1722), P. van
Overloope.
53. 31 okt. 1721 - 31 okt. 1722 (18 juni 1723), P. van
Overloope.
54. 31 okt. 1722 - 31 okt. 1723 (22 sept. 1724), P. van
Overloope.
55. 31 okt. 1723 - 31 okt. 1724 (19 dec. 1725), P. van
Overloope.
56. 31 okt. 1724 - 31 okt. 1725 (24 dec. 1725), P. van
Overloope.
57. 11 maart 1726 - 31 maart 1728 (21 mei 1728), J.B.
Maelfeyt
58. 21 mei 1728 - 21 juli 1728³² (27 okt. 1739), J.B.
Maelfeyt.
59. 2 okt. 1739 - 31 aug. 1741 (6 nov. 1741), P. de
Muynek.
60. 6 nov. 1741 - (20 okt. 1742), P. de Muynek.
61. 20 okt. 1742 - (13 maart 1751), P. de Muynek.
62. 9 nov. 1749 - 19 dec. 1751 (14 sept. 1753), P. de
Muynek.
- 63-66. Dubbels van bovenstaande rekeningen,
1716-1751. 2 banden en
2 katernen

30. De datum tussen haakjes geeft aan wanneer de rekening werd afgehoord, de persoonsnaam is die van de rendant.

31. Achteraan is er nog een «Notitie van de stukken lijnwaad en garens bevonden in het mannentuchthuis op 1 dec. 1717».

32. Datum waarop het tuchthuis door het college van burgemeester en schepenen werd opgeheven zie hoger, blz. 2. De rekening omvat nochtans ook de verdere vereffeningen sindsdien.

33. Deze en de volgende rekeningen bevatten twee annexen: een lijst van tegoed en schulden, en een staat van de goederen in het tuchthuis.

63. 1 okt. 1716 - 30 nov. 1717 (niet afgehoord), Ch.F. Legillon.
64. 21 mei 1728 - 21 juli 1728³⁴ (27 okt. 1739), J.B. Maelfeyt.
65. 6 nov. 1741 - (20 okt. 1742), P. de Muynck³⁵.
66. 20 okt. 1742 - (13 maart 1751), P. de Muynck.
67. Kladd van de rekening van 1739-1741. 1 katern
68. Staat van de goederen in het tuchthuis, 1741³⁶. 1 band
69. Idem, 1742³⁷. 1 katern
70. Fragment van de rekening van 1739-1741. 1 katern
71. Idem. 1 katern
- 72-75. Bewijsstukken bij de rekeningen, 1680-1751. 4 pakken
72. Bewijsstukken bij ontbrekende rekening(en), 1680-1682..
73. 2 okt. 1739 - 31 aug. 1741, nr. 50^{38,39}.
74. 6 nov. 1741 - (20 okt. 1742), nr. 60.
75. 20 okt. 1742 - (13 maart 1751), nr. 61.

b/ Speciale rekeningen

76. Rekening van de bouw van het tuchthuis door P. vanden Driessche, 21 feb. 1665 - (5 okt. 1675). 1 band
77. Tweede rekening van de bouw van het tuchthuis door P. vanden Driessche, 5 okt. 1675 - (29 okt. 1685). 1 band
78. Dubbel van nr. 76 en nr. 77. 1 katern
79. Bewijsstuk bij rekening nr. 76. 1 stuk

34. Zie noot 32.

35. Zie noot 33.

36. Hierbij gevoegd omdat het een concept betreft van het annex bij de rekening die in dat jaar werd afgehoord.

37. Zie noot 36.

38. Telkens data van de rekening waarop de bewijsstukken betrekking hebben, gevolgd door het nr. dat hoger aan die rekening werd gegeven.

39. Van slechts enkele stukken valt het verband met deze rekening te achterhalen; de rest betreft blijkbaar eerder persoonlijke zaken van voogd Damerin, vanaf 1725.

80. Bewijsstukken bij rekening nr. 77. 2 stukken
81. Rekening van de bouw van het tuchthuis binnen het Magdalena-hospitaal door wed. Ch. de Blauwe, 9 dec. 1737 - (13 april 1743). 1 katern
82. Rekening van de bouw van het tuchthuis door G.A. Damerin, 22 juni 1740 - (20 okt. 1742). 1 katern
83. Purgatieve rekening van de bouw van het tuchthuis door G.A. Damerin, 20 okt. 1742 - (7 jan. 1750). 1 katern
84. Bewijsstukken bij rekening nr. 82. 1 pak
85. Bewijsstukken bij rekening nr. 83. 6 stukken

c/ Diverse stukken

86. Rekwest van Jan de Vos, meester van het rasphuis, aan de stadsmagistraat, om vrijdom te bekomen van stadsaccijnzen op bier en wijn voor het tuchthuis, 1673 ; geapostilleerd. 1 stuk
87. Stuk betreffende de toelating door de magistraat tot het lichten van een som geld om de werken voor het rasphuis te betalen, 1673 ; geapostilleerd. 1 stuk
88. Stukken in een proces voor de Raad van Vlaanderen aangelegd door Jan de Vos, concierge van het tuchthuis, tegen de schepenen nopens de rekening van het tuchthuis, 1675. 1 bundel
89. Uittreksel uit het resolutieboek van de magistraat betreffende het schadelijk slot van de laatste rekening van het tuchthuis, 1718 ; authentiek afschrift. 1 stuk
90. Rekwest van de weduwe van P. van Overloope, gewezen boekhouder van het tuchthuis, aan de magistraat, om terugbetaling van voorschotten door hem gedaan, annex specificatie, 1731 ; geapostilleerd. 1 katern
91. Stukken betreffende het recht, door de stadsmagistraat aan de voogden van het mannentuchthuis toegestaan, tot inspraak in de rekeningen van het Magdalena-hospitaal, 1739-1740. 1 bundel
92. Rekwest van I. Tack, politiemeester, en zijn assistent, aan de stadsmagistraat om een supplementaire vergoeding voor hun diensten i. v. m. bedelaars, enz., 1742 ; geapostilleerd. 1 stuk

93. Uittreksels uit het resolutieboek van de magistraat aangaande geldmiddelen om schulden van het rasphuis te betalen, 1742 ; gelijktijdig authentiek afschrift. 1 katern
94. Idem. 1 katern
95. Stukken betreffende een proces van de voogden van het mannentuchthuis tegen die van het Magdalena-hospitaal aangaande hun wederzijdse rechten over beider rekeningen, 1750-1751. 1 bundel
96. Rekwest van de voogden van het mannentuchthuis aan de stadsmagistraat om uitbetaling van de achterstallige armgelden, 1751. 1 stuk
97. Stukken betreffende de betwisting omtrent de aansprakelijkheid voor het schadelijk slot van de afrekening van het mannentuchthuis, 1752-1753. 1 bundel

C. Tuchtelingen

a/ Lijsten

98. Uittreksel uit het resolutieboek van burgemeester en schepenen betreffende het opmaken van een lijst en een register van gedetineerden, 1749 ; authentiek afschrift. 1 stuk
99. Register van de resoluties over de opname van tuchtelingen in het mannentuchthuis, 1739-1795⁴⁰. 1 register
100. Lijst der tuchtelingen in het rasphuis, 1749. 1 katern
101. Alfabetisch register van veroordelingen tot en ontslagen uit het tuchthuis, 1768-1776⁴¹. 1 katern
102. Lijst der tuchtelingen in het rasphuis, 1769. 1 stuk
103. Idem, 1769⁴². 1 katern
104. Idem, 1773. 1 katern

40. Niet bijgehouden van einde 1739 tot 1749 en van 1770 tot 1786 ; voor de eerste van deze periodes werd in 1749 een lijst ingeschreven, terwijl voor de jaren 1771-1786 achteraan inschrijvingen op losse bladen zijn ingevoegd. Daarachter een alfabetische index.

41. Betreft ook vrouwen. Dit register werd blijkbaar aangelegd in 1776, maar niet voortgezet.

42. Met voor elke tuchteling een verklaring over zijn eventuele klachten.

105. Idem, 1776. 1 stuk
 106. Afschrift van voorgaand nr. 1 stuk
 107. Lijst van al de personen onder de jurisdictie van Brugge die sinds 1 nov. 1789 gedetineerd zijn, overgezonden door de stadsmagistraat aan de Raad van Vlaanderen, met bijhorende stukken⁴³, 1791. 1 dossier

b/ Veroordelingen en ontslagen

108. Rekwesten aan de stadsmagistraat om opname van personen in het rasphuis, 1691-1697. 6 stukken en
1 dossier
 109. Idem, 1724-1725. 1 stuk en
1 dossier
 110. Uittreksels uit het register van criminele examinatiën van burgemeester en schepenen, bevattende veroordelingen tot het rasphuis, 1725 ; gelijktijdige authentieke afschriften. 5 stukken
 111. Rekwesten aan de stadsmagistraat en andere stukken aangaande opname van personen in of ontslag uit het tuchthuis, 1740-1794. 1 pak
 112. Brieven betreffende verzoeken van magistraten van Vlaamse steden aan de magistraat van Brugge om personen op te nemen in het rasphuis, 1740-1749. 1 pak
 113. Besluiten van de voogden van het tuchthuis aangaande de opname van een persoon, 1768. 1 dossier
 114. Rekwest aan de voogden van het tuchthuis om een vrijlating, ongedateerd (18e eeuw ?). 1 stuk
 115-128. Dossiers betreffende veroordelingen tot het tuchthuis te Brugge of het provinciaal correctiehuis te Gent, en eventuele gratieverleningen⁴⁴. 14 pakken
 115. 1770.
 116. 1773.

43. Brieven, sententies.

44. De dossiers werden bewaard per jaar of per twee jaar, zoveel mogelijk chronologisch volgens de datum van de sententie ; soms werden ze aldus genummerd. De daarbijgevoegde gratieverleningen zijn uiteraard van latere datum. Voor de veroordeelden tot het provinciaal correctiehuis is telkens een overbrengingsbewijs bijgevoegd.

- 117. 1775-1776.
- 118. 1777-1778.
- 119. 1779.
- 120. 1780.
- 121. 1782⁵.
- 122. 1785⁶.
- 123. 1786.
- 124. 1787.
- 125. 1788.
- 126. 1789.
- 127. 1790.
- 128. 1791.

c/ Diverse stukken

- 129. Stukken betreffende een proces voor de Raad van Vlaanderen, door de stadsmagistraat tegen de magistraat van de parochie Aalter, aangaande een krankzinnige, gedetineerd in het tuchthuis te Brugge, maar afkomstig van Aalter, 1689. 1 dossier
- 130. Stuk betreffende een proces voor de Raad van Vlaanderen, door de magistraat van het Brugse Vrije tegen die van Brugge, aangaande de opname van veroordeelden van het Vrije in het tuchthuis van Brugge dat ook dient als gevangenis, 1690-1692 ; geapostilleerd. 1 stuk
- 131. Specificatie van de uitrustingskosten van een gedetineerde, 1751. 1 stuk
- 132. Besluiten van de voogden van het tuchthuis aangaande een poging tot ontsnapping, 1752. 1 dossier
- 133. Stukken betreffende een poging tot ontsnapping, 1773. 1 dossier
- 134. Stukken betreffende de overbrenging van een krankzinnige tuchteling naar zijn geboorteplaats Kleine Brogel in het graafschap Loon, 1755-1758. 2 stukken

45. Betreft alleen gratieverleningen aan tuchtelingen in het provinciaal correctiehuis.

46. Voor 1784 zie spinhuis, nr. 223 : bevat ook dossiers van mannen.

II. SPINHUIS

A. Beheer in het algemeen

135. Uittreksel uit het resolutieboek van de magistraat van Brugge, aangaande de oprichting van het spinhuis, 1717 ; authentiek afschrift. 1 stuk
136. Brief van de schenkster van het huis dienende tot oprichting van het spinhuis, aan de voogden van dit toekomstig spinhuis, met een aanbeveling voor concierge, 1718. 1 stuk
137. Besluiten van de voogden van het spinhuis aangaande de rekening, het reglement en het personeel, 1739. 3 stukken
138. Reglement voor de goevernante, de knecht en de gedetineerden in het spinhuis, ongedateerd⁴⁷. 1 stuk
139. Verzoeken aan de voogden van het spinhuis betreffende de uitbetaling van de fondatie voor de mis op zon- en feestdagen, 1795-1796 ; geapostilleerd. 1 stuk
140. Lijst der voorwerpen van het spinhuis die overgedragen werden aan het secretariaat van het stadsbestuur onder het Frans bewind, 1804 ; met bijgevoegde specificatie. 2 stukken

B. Financieel beheer

a/ Gewone rekeningen

- 141-171. Rekeningen van ontvangsten en uitgaven voor het spinhuis, 1718-1796⁴⁸. 25 katernen
en 6 banden

47. Opgesteld ter verbetering van het voorgaande reglement van 1739. In het Stadsarchief van Gent is nog bewaard (zie V. VAN DER HAEGHEN, *Inventaire des Archives de la ville de Gand*, Gent, 1896, blz. 74, reeks 117: Gevangnissen, nr. 2) : «Articulen getrokken uyt het reglement van het vrouwe tuchthuys binnen de stadt van Brugghe raeckende de ghone aldaer ghedetineert», gedateerd 1741 (met begeleidende brief, overgezonden aan de Gentse stadsmagistraat). Deze artikelen wijken enigszins af van onderhavig reglement.

48. Lacunes : gedeeltelijk 1725-1726, 1739, 1762-1766, 1770-1772. Rekeningen voor deze periodes zijn wellicht niet verloren, maar nooit gemaakt, gezien de lacunes steeds voorkomen bij de overgang van de ene naar een andere rendant, terwijl blijkbaar de reeksen van een zelfde rendant steeds volledig zijn.

141. 20 mei 1718 - 20 feb. 1720 (17 april 1720), P. van Overloope⁴⁹.
142. 20 feb. 1720 - 20 feb. 1721 (20 maart 1721), P. van Overloope.
143. 20 feb. 1721 - 20 feb. 1722 (12 juni 1722), P. van Overloope.
144. 20 feb. 1722 - 20 feb. 1723 (18 juni 1723), P. van Overloope.
145. 20 feb. 1723 - 20 feb. 1724 (22 sept. 1724), P. van Overloope.
146. 20 feb. 1724 - 20 feb. 1725 (14 dec. 1725), P. van Overloope.
147. 20 feb. 1725 - 31 okt. 1725⁵⁰ (24 dec. 1725), P. van Overloope.
148. 11 maart 1726 - 31 maart 1728 (21 mei 1728), J.B. Maelfeyt⁵¹.
149. 21 mei 1728 - 27 okt. 1739⁵² (27 okt. 1739), J.B. Maelfeyt.
150. 1 jan. 1738 - 31 dec. 1738 (13 mei 1739), I. Janssens.
151. 1 jan. 1740 - 31 dec. 1742 (1743), G. Pasman.
152. 1 jan. 1743 - 31 dec. 1751 (26 juni 1753), M.J. Bouckaert.
153. 1 jan. 1752 - 31 dec. 1753 (14 mei 1760), M.J. Bouckaert.
154. 1 jan. 1754 - 31 dec. 1755 (14 mei 1760), M.J. Bouckaert.
155. 1 jan. 1756 - 31 dec. 1757 (14 mei 1760), M.J. Bouckaert.
156. 1 jan. 1758 - 31 dec. 1758 (14 mei 1760), M.J. Bouckaert.

49. Zie noot 30.

50. «om de termijn gelijk te stellen met de rekening van het rasphuis». De rendant in kwestie was immers dezelfde voor beide tuchthuizen, alsook de eerstvolgende, van wie de rekeningdata dan ook gelijklopen.

51. Ingeschoven 1 bijvoegsel : «staat van het spinhuis» en «staat van het rasphuis», bevattende de eisen van de weduwe van P. van Overloope.

52. Letterlijk : «tot en met de date deser». Nochtans is er ook de rekening van I. Janssens voor 1738 : zie volgend nr.

157. 1 jan. 1759 - 20 april 1762 (28 jan. 1763), J.M. Ryelandt⁵³.
158. 31 mei 1766 - 31 aug. 1770 (19 nov. 1772), H. van Biesbrouck⁵⁴.
159. 19 nov. 1772 - (15 jan. 1784), Ch. van Overloope⁵⁵.
160. 1 sept. 1783 - 30 april 1785 (30 juni 1785), J. Lammen.
161. 1 mei 1785 - 30 april 1786 (22 aug. 1786), J. Lammen.
162. 1 mei 1786 - 30 april 1787 (5 dec. 1787), J. Lammen.
163. 1 mei 1787 - 30 april 1788 (10 juni 1789), J. Lammen.
164. 1 mei 1788 - 30 april 1789 (10 juni 1789), J. Lammen.
165. 1 mei 1789 - 30 april 1790 (31 mei 1791), J. Lammen.
166. 1 mei 1790 - 30 april 1791 (31 mei 1791), J. Lammen.
167. 1 mei 1791 - 30 april 1792 (30 okt. 1792), J. Lammen.
168. 1 mei 1792 - 30 april 1793 (18 juni 1793), J. Lammen.
169. 1 mei 1793 - 30 april 1794 (11 aug. 1794), J. Lammen.
170. 1 mei 1794 - 30 april 1795 (30 nov. 1795), J. Lammen.
171. 1 mei 1795 - 8 aug. 1796 (niet afgehoord), J. Lammen.
- 172-190. Dubbels van bovenstaande rekeningen, 1738-1796. 16 katernen
en 3 banden
172. 1 jan. 1738 - 31 dec. 1738 (13 mei 1739), I. Janssens.
173. 1 jan. 1740 - 31 dec. 1742 (niet afgehoord), G. Pasman.
174. 1 jan. 1743 - 31 dec. 1751 (26 juni 1753), M.J. Bouckaert.
175. 1 jan. 1752 - 31 dec. 1753 (14 mei 1760), M.J. Bouckaert.
176. 1 jan. 1754 - 31 dec. 1755 (14 mei 1760), M.J. Bouckaert.

53. Voor de overleden M.J. Bouckaert.

54. Voor I. van Hove.

55. Voor zijn overleden broer J. van Overloope. Deze rekening betreft ook het batig slot van de rekening van de verbouwing, 1769-1781 : zie nr. 78.

177. 1 jan. 1756 - 31 dec. 1757 (14 mei 1760), M.J. Bouckaert.
178. 1 jan. 1759 - 31 dec. 1762 (28 jan. 1763), J.M. Ryelandt⁵⁶.
179. 1 sept. 1783 - 30 april 1785 (30 juni 1785), J. Lammen.
180. 1 mei 1785 - 30 april 1786 (22 aug. 1786), J. Lammen.
181. 1 mei 1786 - 30 april 1787 (5 dec. 1787), J. Lammen.
182. 1 mei 1787 - 30 april 1788 (10 juni 1789), J. Lammen.
183. 1 mei 1788 - 30 april 1789 (10 juni 1789), J. Lammen.
184. 1 mei 1789 - 30 april 1790 (31 mei 1791), J. Lammen.
185. 1 mei 1790 - 30 april 1791 (31 mei 1791), J. Lammen.
186. 1 mei 1791 - 30 april 1792 (30 okt. 1792), J. Lammen.
187. 1 mei 1792 - 30 april 1793 (18 juni 1793), J. Lammen.
188. 1 mei 1793 - 30 april 1794 (11 aug. 1794), J. Lammen.
189. 1 mei 1794 - 30 april 1795 (30 nov. 1795), J. Lammen.
190. 1 mei 1795 - 8 aug. 1796 (niet afgehoord), J. Lammen.
191. Kladd van de rekening 1 jan. 1738 - 31 dec. 1738. 1 stuk
- 192-203. Bewijsstukken bij de rekeningen, 1738-1796. 10 liassen en 2 pakken
192. 1 jan. 1738 - 31 dec. 1738, nr. 150⁵⁷.
193. 1 jan. 1740 - 31 dec. 1742, nr. 151.
194. 1 sept. 1783 - 30 april 1785, nr. 160.
195. 1 mei 1785 - 30 april 1786, nr. 161.
196. 1 mei 1786 - 30 april 1787, nr. 162.
197. 1 mei 1787 - 30 april 1788, nr. 173, en 1 mei 1768 - 30 april 1789, nr. 164.
198. 1 mei 1789 - 30 april 1790, nr. 165.
199. 1 mei 1790 - 30 april 1791, nr. 166.
200. 1 mei 1791 - 30 april 1792, nr. 167.
201. 1 mei 1792 - 30 april 1793, nr. 168.
202. 1 mei 1793 - 30 april 1794, nr. 169.
203. 1 mei 1795 - 8 aug. 1796, nr. 171.

56. Zie noot 53.

57. Zie noot 38.

b/ Speciale rekeningen

204. Rekening van de collecten, armgelden en proficiatten⁵⁸ ten voordele van het spinhuis, door G.A. Damerin, 27 okt. 1739 - 31 dec. 1742 (niet afgehoord). 1 katern
205. Idem, sedert 31 dec. 1742 (26 juni 1753). 1 katern
206. Dubbel van voorgaand nr. 1 katern
207. Idem. 1 katern
208. Bewijsstukken bij rekening nr. 204. 1 pak
209. Idem bij rekening nr. 205. 1 pak
210. Rekening ter uitvoering van een testament ten voordele van het spinhuis, door A. Hageman, (14 sept. 1744)⁵⁹. 1 katern
211. Bewijsstukken bij een ontbrekende rekening van bouwwerken aan het spinhuis, 1737-1743⁶⁰. 1 pak
212. Rekening van de giften voor de oprichting van een nieuw gebouw ter vergroting van het spinhuis, door J. van Overloope, 1 mei 1769 - 21 juni 1781 (21 juni 1781). 1 katern

c/ Notitieboeken van ontvangsten en betalingen

213. Register van de goederen van de kapel van het spinhuis, en van de giften en aalmoezen voor dit huis, 1717-1758⁶¹. 1 register
214. Handboek van de goederen van het spinhuis en de inkomsten daaruit, 1771-1796. 1 register en 2 ingesch. stukken
215. Notitieboek van de winsten der gedetineerden, en van de uitgaven voor hun onderhoud en werk, 1785-1789. 1 register
216. Idem, 1789-1796. 1 register

58. Giften die pensionarissen en commiezen gewoon zijn te doen aan burgemeester en schepenen, nu afgestaan ten voordele van het tuchthuis : SAB., *Register der secreete resolutiën*, 1740-1742, 21 jan. 1741.

59. Te beschouwen als bewijsstuk van rekening nr. 205.

60. Gezien de rekening zelf ontbreekt, zijn de data deze van de bewijsstukken.

61. Zeer onvolledig bijgehouden.

C. Tuchtelingen

a/ Lijsten

217. Register van opname en ontslag van de tuchtelingen en van de kontrakten nopens hun onderhoud, 1717-1742⁶². 1 register
- 217-bis. Register van de gedetineerden in het spinhuis, aangelegd in 1776 en bijgehouden tot 1794. 1 register
- 217-ter. Idem. 1 register
- 217-quater. Idem (onvolledig). 1 register

b/ Veroordelingen en ontslagen

218. Uittreksel uit het krimineel examinatieboek van de stad Brugge, bevattende een veroordeling tot het spinhuis, 1737 ; authentiek afschrift, 1738. 1 stuk
219. Dossiers betreffende veroordelingen tot het spinhuis, 1753-1769. 3 dossiers
220. Dossiers betreffende veroordelingen tot het provinciaal correctiehuis te Gent, 1775⁶³. 2 dossiers
221. Dossiers betreffende veroordelingen tot het spinhuis te Brugge of het provinciaal correctiehuis te Gent, 1776. 4 dossiers
222. Stuk betreffende een veroordeling tot het provinciaal correctiehuis te Gent, 1783. 1 stuk
223. Dossiers betreffende veroordelingen tot het provinciaal correctiehuis te Gent, 1784. 1 pak
224. Sententies van de veroordelingen tot het spinhuis, 1788-1795. 1 lias met kaft
225. Slakingen (ontslagen) uit het spinhuis, 1777-1796⁶⁴. 1 lias met kaft
226. Rekwesten aan de stadsmagistraat om een opname of een ontslag uit het spinhuis, met bijhorende stukken, 1737-1755. 1 lias en 2 stukken

62. En enkele notities tot 1780 ; zie ook nr. 101 en noot 41.

63. Zie noot 44.

64. Vanaf 1785 is het besluit van ontslag veelal vergezeld van het veroordelingsbesluit, welk laatste vanaf 1790 zelfs dikwijls alleen voorkomt.

c/ Diverse stukken

227. Rekwest aan de stadsmagistraat om maatregelen te treffen tegen een vrouw wegens haar wangedrag, 1707. 1 stuk
228. Brief aan de voogden van het spinhuis, hen vragende aan het college rapport te doen van het slecht gedrag van een vrouw, 1721. 1 stuk
229. Rekwest aan de stadsmagistraat om een overplaatsing van het spinhuis naar het St. Juliaansthospitaal, 1736 ; geapostilleerd. 1 stuk
230. Brief aan de voogden van het spinhuis, bevattende een klacht tegen een opname, ongedateerd ; afschrift. 1 stuk
231. Brief van de stadsmagistraat aangaande drie ontsnapte gedetineerden, 1740. 1 stuk
232. Autorisatie door de stadsmagistraat aan twee politiemeesters om uit het spinhuis ontsnapte vrouwen op te sporen en gevangen te nemen, 1746 ; geapostilleerd. 1 stuk
233. Notarisakte nopens het onderhoud van een gedetineerde, 1767. 1 stuk
234. Stukken betreffende gedetineerden (ook mannen), 1777. 1 pak

Bijlage

Voorschrift van de schepenen voor het beheer van het tuchthuis door zijn voogden, 28 juni 1672⁶⁵.

Alsoo opgebauwet ende opgherecht is binnen deser stede van Brugge een duchthuus omme daerdeure de vagabonden ledichgangers ende bedelaars, machtich synde met wercken den cost te winnen, te bedwynghen ende de stadt van sulckdanighe geboufte te zuveren ende tot een goet ende deuchdelick leven te brynghen

65. Nr. 12 van deze inventaris. Dit stuk bevat kostbare inlichtingen over de inrichting van het tuchthuis bij zijn ontstaan. Volledigheidshalve moet vermeld worden dat er reeds in 1669 een beperkt reglement, nl. voor de concierge, was uitgevaardigd, waarvan een exemplaar bewaard is in het stadsarchief te Gent : V. VAN DER HAEGHEN, *a.w.*, blz. 74, reeks 117 : Gevangenissen, nr. 2 ; L. STROOBANT, *a.w.*, blz. 257 ; hierop wordt trouwens in de eerste regels van onderhavig stuk allusie gemaakt.

ende dat sy daertoe hebben ghemackt verscheyden politycque ordonnantien ende tot onderwynt van tvoorsejde duchthuis ghestelt een concierge midsgaders ook gheordonneert een reglement naer de welcke hy hem sculdich is te reguleren ende dat noodich is daerenboven te stellen eenighe gouverneurs ofte vooghden de regierynghe ende overhant hebbende over tvoornoemde duchthuis als concierge ende andere die daertoe gheemployeert sullen worden, Soo ist dat Burchmeesters ende schepenen voornooft betrouwende opde goede zele ende affectie van dheeren Jaques vander helle, Jaques de Ghelder, ende Anthone Blanckaert, hebben tot een soo goddelick werck ende het ghemeene welvaert ende ruste deser stede deselve ghestelt ende ghecommitteert, soo sy doen by desen als voochden, ende regenten vande voorsejden huuse, omme de goederen ende incommen der selver te doen ontvanghen, ende administreren, ende den vuytgheeft totte noodsaeckelicheden ende wercken daerbinnen t'exerceren, midsgaders de montkosten vande duchtelynghen om heurlieder bevel door den voorsejden concierge ende andere te doen doene, behoudens jaerlicx van alles doende rekenynghe, bewys, ende reliqua, voorts omme de ordonnantien ende reglementen alreede ghemackt ende noch te maecken, soo int regard vanden voorsejden concierge met syne domestycquen, als annopende de vagabonden, ledichgangers, ende bedelaers, te doen onderhouden, ende tot ophalen vande selve te employeren den policiemeester, met syn assistent, de welcke an hemlieden bevel ende ordonnantie onderworpen sullen syn, ende ande welcke by desen oock belast wort alle persoonen de welcke bevonden zullen worden alhier te bedelen sonder billiet, ende consent midsgaders buyten den tyt byden reglemente daeroffe ghemackt ghestatueert, op te nemen, ende int voornoemde duchthuis te brynghen, auctoriserende voorts de voornoemde voochden ende regenten, omme de duchtelynghen die aldaer sullen commen opghebrocht ofte daerinne by vonnesse van Burchmeesters ende schepenen voornooft nu synde ofte namaels weesende, ghecondempneert sullen worden (sonder eenich ansien der persoonen) te doen versekeren met sluyten, ende ontsluyten, oock met wercken, ende aerbeyt te belasten, ende verlichten. Voorts ande voorsejde duchtelynghen wetten, ende ordonnantien te stellen, ende d'overtreders van dien soo mans, vrouwen, knechtken, ende meyskens, oude, ende jonghe luyden, te straffen met incarceration, onthoudynghe van spyse, ende dranck, voorts te water, ende ten broode, oock op de rebben te setten, voor sulcken tyt als sy goet sullen vynden, midsgaders des noodt synde by gheeselynghe, de selve straffen te laten doen naer haerlieder discretie door den concierge, werckmeesters, ofte yemand anders, daertoe by hemlieden

te bevelen, alles nochtans ten overstaan, ofte met kennesse vande voornoomde ghecommitterde, ende soo verre daer eenighe saecken souden moghen voorvallen verheysschende gheesselynghe, ende meerder straffe, daer inne de voornoomde voochden hemlieden zouden moghen vynden beswaert, sullen tselve anden collegie van schepenen te kennen gheven omme daerinne ghedisponneert te worden soo sy sullen vynden te behooren. Ende en sullen de voornoomde voochden gheene vande duchtelynghen (die by vonnisse ofte door laste vanden voorseyden collegie int voornoomde duchthuis sullen ghecondempneert ofte ghebrocht worden) moghen ontfanghen, ofte laten gaen, dan met voorgaande ordonnantie, ende consent vanden selven collegie, ende dat sulcx blycke by behoorelicke acte, de welcke de voorseyde voochden registreren sullen, ende eensaemdelick notitie houden vande namen, toenamen, oude, ende van waer de voorseyde duchtelynghen gheboren ende wonachtich syn oock mede van het incommen, ende uytgaene der selver, ende en sullen gheen duchtelynghen die aldaer ten versoucke van hunne ouders, vrienden ofte andere ghestelt souden moghen worden, vermoghen tontfanghen ofte annemen (alwaert oock zoo dat sy heurlieder kosten wilden betalen) dan met voorwete, ende consente vanden voornoomden collegie, procederende in alles met discretie ende behoorelicke informatie van saecken, welcke voochden sullen eens telcken weke ordinairelick inde camere van tvoorseyde duchthuis (daertoe gheordonneert) vergaderen omme op alle voorvallende saecken te resolveren, ende orde te stellen, ooc somtyts extraordinairlick den noodt ofte dienst sulcx verheeschende, ten bevele vanden ghonen die van hemlieden presideren sal, ende midts desen worden ontslegghen van hunnen voorderen dienst de ghecommitteerde vande camer vande armen, ende dischmeesters deser stede, als de redenen commende te ceseren⁶⁶. Ende dit alles by provisie ende tot ander ordonnantie van schepenen aldus gheresolveert in camer desen achtentwyntischsten juni XVIc tweentseventich, (getekend) P. Vanden Woestyne

66. Met «armenkamer» moet bedoeld zijn de «beurse der armen», gesticht in de 16e eeuw als poging van de stadsmagistraat tot centralisatie van de parochiale armenhulp. De studies blijven daarover echter zeer vaag, en zwijgen zelfs helemaal over de lotgevallen daarvan in de 17e eeuw. Een afschaffing ervan bij de stichting van het tuchthuis zou nochtans niet onbegrijpelijk zijn, gezien dit initiatief juist de steun aan een gedeelte van de bedelaars moest uitschakelen. Zie SAB., *Register der secrete resolutiën 1672-1676*, 5 nov. 1672; A. DUCLOS, *a.w.*, blz. 307; P. VAN ZEIR, *De armenzorg te Brugge*, Brugge, 1960, blz. 19-21.

